

УДК 73/76:005.95-057.87

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-33>

Ольга КАЛЕНЮК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9618-6433>

Бібліографічний опис статті: Каленюк, О. (2025). Роль інспірацій у ставленні індивідуальної манери студента-митця. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 267–273, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-33>

РОЛЬ ІНСПІРАЦІЙ У СТАНОВЛЕННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МАНЕРИ СТУДЕНТА-МИТЦЯ

Мета статті – проаналізувати роль інспірації у формуванні індивідуальної художньої манери майбутнього митця та визначити способи її стимулювання в освітньому процесі. Дослідження базується на міждисциплінарному підході, який поєднує мистецтвознавство, педагогіку та психологію творчості.

Методологічну основу складають аналіз наукових джерел з мистецтвознавства, педагогіки, та психології творчості, порівняльний аналіз прикладів розвитку студентських робіт під впливом різних джерел інспірації (сучасне мистецтво, етніка, особисті враження). Спостереження та аналіз творчих практик студентів (академічні, дипломні роботи). Елементи мистецтвознавчого аналізу художніх робіт, що демонструють індивідуальну манеру. Метод інтерв'ю та бесіди зі студентами для з'ясування їхніх джерел натхнення.

Наукова новизна полягає у системному підході до інспірації як чинника розвитку індивідуальної художньої манери та визначенні методів її активного стимулювання у навчальному процесі. У дослідженні інспірація виступає не спонтанним поривом, а системним процесом, що формується під впливом різних культурних чинників на творчу особистість. В освітньому процесі вона стимулює самовираження, засвоєння нових знань і технік, а також активну творчу діяльність. Формування індивідуальної художньої манери передбачає здатність перетворювати різноманітні джерела інспірації у власну творчу мову без прямого копіювання.

Висновки. Дослідження показує, що інспірація формується через комплексний підхід, який поєднує практичні експерименти, аналіз творчих джерел, рефлексію та міждисциплінарні впливи. Визначено, що саме слугує джерелом інспірації для молодого митця. Дослідження показує, що у мистецькій освіті важливо не лише ознайомлювати студентів із джерелами натхнення, а й створювати умови для свідомого вибору, заохочувати пошук і експерименти для критичного ставлення до джерел та формування власного стилю.

Ключові слова: інспірація, митець, індивідуальна манера, освітній процес.

Olha KALENIUK

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Fine Arts, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Avenue, Lutsk, Volyn Region, Ukraine, 43025

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9618-6433>

To cite this article: Kaleniuk, O. (2025). Rol' inspiratsiy u stavlenni indyvidual'noyi manery studenta-myttsya [The role of inspirations in shaping the individual style of a student artist.]. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 267–273, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-33>

THE ROLE OF INSPIRATIONS IN THE FORMATION OF THE INDIVIDUAL STYLE OF THE STUDENT-ARTIST

The aim of this article is to analyze the role of inspiration in the formation of an aspiring artist's individual style and to identify methods for its stimulation within the educational process. The study is based on an interdisciplinary approach combining art history, pedagogy, and creativity psychology.

The methodological framework includes the analysis of scientific literature in art history, pedagogy, and creativity psychology; a comparative analysis of the development of student works under the influence of various sources of inspiration (contemporary art, ethnic art, personal experiences); observation and analysis of students' creative practices (academic and diploma works); elements of art-historical analysis of works demonstrating individual style; and interviews and discussions with students to identify their sources of inspiration.

The scientific novelty lies in a systematic approach to inspiration as a factor in developing individual artistic style and in identifying methods for its active stimulation within the educational process. In this study, inspiration is understood

not as a spontaneous impulse but as a systematic process shaped by various cultural factors influencing the creative personality. Within the educational context, it stimulates self-expression, the acquisition of new knowledge and techniques, and active creative activity. The formation of an individual artistic style implies the ability to transform diverse sources of inspiration into one's own creative language without direct copying.

Conclusions. *The research shows that inspiration develops through a comprehensive approach combining practical experimentation, analysis of creative sources, reflection, and interdisciplinary influences. The study identifies the main sources of inspiration for young artists. It demonstrates that in art education, it is important not only to familiarize students with sources of inspiration but also to create conditions for conscious choice, encourage exploration and experimentation, and foster critical engagement with sources to develop a personal style.*

Key words: *inspiration, artist, individual style, educational process.*

Актуальність проблеми. Сучасна мистецька освіта прагне не лише навчити техніки, а й стимулювати творчий потенціал студента, формуючи його індивідуальну манеру та художній почерк. Творче натхнення, творчий імпульс, джерело ідеї, внутрішній порив, естетичне збудження – ця фраза, які ми часто вживаємо в освітньому процесі мають глибоку закоріненість і вагу, оскільки саме вони є рушійною силою творчого процесу і як результат – втілення задуму митця. Усі ці поняття це відображення інспірації як складного явища, яке охоплює емоційний, когнітивний та мотиваційний аспекти діяльності студента-художника. Інспірація охоплює здатність митця сприймати та трансформувати зовнішні стимули, внутрішні переживання й особисті ідеї у конкретний творчий продукт. Вона виступає не лише як миттєвий порив, а як стабільний стан творчої активності, що сприяє самовираженню, розвитку художньої індивідуальності та формуванню авторської манери.

У контексті мистецької освіти важливою є проблема розуміння механізмів інспірації, що дозволяє викладачу створювати такі умови, які стимулюють творче мислення, розкривають потенціал студента та сприяють виникненню нових ідей і, в кінцевому варіанті, формують професійну компетентність майбутнього митця.

У контексті теоретичного і мистецтвознавчого дискурсу питання стимулювання інспірації залишається відкритим. Наявні дослідження зі стимулювання творчої діяльності, однак не визначено механізми формування ідеї для її трансформації у власний художній образ. Попри визнання важливості інспірації у мистецькій творчості, це поняття та його потенціал досі залишаються недостатньо дослідженими, зокрема у частині того, як студенти знаходять і втілюють власні ідеї та яким чином цей процес впливає на формування їхньої індивідуальної художньої манери.

Потребує дослідження мотиваційна і практична складова інспірації.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження останніх років показують, що рівень творчої самостійності студентів безпосередньо впливає на якість їхніх художніх робіт та здатність розвивати власну манеру, що робить тему інспірації надзвичайно актуальною для сучасної мистецької освіти.

Зокрема, у мистецтвознавстві поняття інспірації уже багато років розглядають як процес виникнення творчої ідеї під впливом зовнішніх і внутрішніх стимулів. У цьому контексті інспірація розглядається як поєднання емоційного збудження, естетичного переживання та інтелектуальної активності, що лежить в основі творчого акту (Amabile, 1983; Csikszentmihalyi, 1996; Arnheim, 1974; Berlyne, 1971). Зокрема, науковці пояснюють вплив емоційного стану та мотивації на творчий акт. Описують інспірацію як своєрідний «потік» поєднання емоційного збудження, концентрації та творчої активності. Також розглядають взаємозв'язок інтелектуальної активності та естетичного переживання у мистецтві.

Сучасні науковці трактують прояв інспірації через різні фактори. Дисертаційне дослідження Ірини Павельчук «Постімпресіонізм в українському живописі ХХ – початку ХХІ ст. ілюструє, як художники черпали інспірації з французького постімпресіонізму, народного мистецтва та власного досвіду, трансформуючи їх у власну манеру. Через експерименти зі світлотінню, кольором, фактурою та техніками (олія, пастель, акварель) митці створювали унікальні художні образи, де зовнішні впливи органічно поєднувалися з індивідуальним стилем, підкреслюючи емоційність і експресію творів. І. Павельчук вважає, що джерелом інспірацій є натхнення, яке художник черпає як із культурних традицій, так і з власного емоційного досвіду, формуючи неповторну манеру вираження (Павельчук, 2020).

Мистецтвознавиця Ольга Школьна також підтверджує, що творчі мотиви передаються та трансформуються через довготривалі ланцюжки впливів ілюструючи розвиток індивідуалізації в художньому процесі на основі традицій (Школьна, 2019, 246-248). Цієї ж думки притримується Лілія Якимечко, яка доводить, що народне мистецтво Покуття та музично-пісенна творчість стали важливими чинниками творчих інспірацій художниці Параски Хоми. (Якименко, 2015).

Роль природного натхнення у формуванні художнього стилю майбутніх педагогів-художників в умовах плерної практики описують викладачі художньо-графічного факультету університету Ушинського (Котова, Носенко, Мунтян, 2024).

Дослідження (Науменко, Колосніченко, 2024) на прикладі українського андеграунду показує, що інспірація в мистецтві є не просто відтворенням зовнішніх джерел, а трансформацією їх у власний художній вираз. Художники використовували елементи народного мистецтва та нетрадиційні техніки, поєднуючи їх із власними ідеями, щоб створити унікальні костюми, які передавали соціальні та культурні меседжі.

Інспірація виступає важливим компонентом освітнього процесу як стимулюючий фактор розвитку креативності студента, пробуджує мотивацію та сприяє формуванню індивідуальної художньої манери. Художник Ясенев у своїй статті наголошує, що саме педагогічні умови – самоорганізація, усвідомленість та рефлексія – дозволяють перетворювати спалахи інспірації на усвідомлені елементи власної художньої мови (Ясенев, 2023, с. 96–97).

У результаті проведеного аналізу встановлено, що у мистецтвознавстві та педагогіці інспірація розглядається як складне явище, яке формується під впливом багатьох факторів, які варто систематизувати.

Мета дослідження – вивчити вплив інспірації на формування унікальної художньої манери майбутніх митців, дослідити механізми її виникнення та способи активного стимулювання в освітньому процесі, а також окреслити практичні підходи, що сприяють розвитку креативності, самовираженню та формуванню власного стилю у студентів художнього фаху.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інспірація (від лат. *inspiratio*) в українській науковій і художній традиції майже завжди перекладається як **натхнення**. У психології та культурології термін *inspiration* трактується як **особливий стан творчого піднесення**, коли людина отримує ідею «наче ззовні» (Todd & Elliot, 2003). Тобто, **інспірація** – це внутрішній імпульс художника, що спонукає перетворювати ідеї на творчі образи, формуючи індивідуальну манеру та виразність твору. Цей підхід можна застосувати до освітнього процесу студентів-художників: інспірація стає стартовою точкою, від якої студент рухається до формування власного стилю. Вона допомагає поєднувати зовнішні впливи (техніки, матеріали, історичні стилі) з індивідуальними ідеями, що стимулює розвиток манери та виразності. Таким чином, процес інспірації є не тільки джерелом творчих ідей, а й механізмом самовизначення митця.

Інспірація, або творче натхнення, є ключовим станом для студента-митця, оскільки вона пробуджує внутрішній порив до створення оригінальних робіт. Цей стан характеризується пробудженням, мотивацією до дії та здатністю трансформувати зовнішні стимули у творчі ідеї.

Саме такий комплексний підхід допомагає студенту формувати індивідуальну художню манеру та втілювати власні концепції у мистецтві.

В контексті дослідження варто також відрізнити інспірацію від інтерпретації, оскільки це дещо інші поняття. У монографії Олени Колесник інтерпретація розглядається як процес, у якому художник перетворює зовнішні впливи та внутрішні переживання на нові художні образи (Колесник, 2014). Інтерпретація – це **осмислення, пояснення чи відтворення вже існуючого змісту** (тексту, твору мистецтва, музики тощо). Інтерпретація завжди пов'язана з чужим матеріалом, художник, надає йому власного бачення. Інспірація (натхнення) – це не тлумачення чужого, це **поштовх до створення власного**.

Також, необхідно розмежувати інспірацію від запозичення (цитування, омажу тощо). Інспірація – це початкова ідея, яка з'являється під впливом інших творів, природи, культури чи особистого досвіду. Художник не відтворює джерело буквально, а перетворює його у власну творчу мову. Наприклад: художник

бачить орнамент народної вишивки й створює сучасну абстрактну композицію, яка лише відсилає до мотивів, але не копіює їх. А запозичення – це **свідоме використання елементів чужого стилю чи твору**, але з новим змістом. Наприклад, художник пише картину «в стилі Ван Гога», але на сучасний сюжет.

Прикладом таких інспірацій можуть слугувати твори студентів кафедри образотворчого мистецтва Волинського національного університету імені Лесі України. Роботи студентів ілюструють інспірації, які стали проявом через певний період навчання (1 рік). Зокрема, дипломні роботи студентів є інспірацією на основі кваліфікаційних робіт в іншій техніці.

На Рис. 1, 2 представлена інспірація дипломної роботи в техніці олійного живопису студента Костянтина Мазурика «Луцький замок» на основі попередньої академічної роботи в техніці текстильного колажу «Сонце сходить». Робота ілюструє як техніка вільного розпису на текстильному панно слугує поштовхом для створення нової творчої роботи, яка ілюструє одну і ту ж манеру виконання, але ускладнена за тематикою, трактуванням, розміром.

Прикладом формування творчої манери молодого митця також є роботи студента Олександра Юр'єва. Представлені інспірації на тему «Після битви», зокрема, композиція в техніці витинанки (академічна робота) та дипломна

робота «Берестечко» в техніці олійного живопису (Рис 3, 4). В даному випадку, вдале трактування теми в різних матеріалах вказує на високий потенціал студента, можливості експериментувати і втілювати складний творчий задум в різних матеріалах, знаходити його нові контексти і прояви в процесі здобуття художньої освіти.

Аналізуючи такі результати вважаємо, що емоційна чутливість і спостережливість, рефлексія, аналіз творчих джерел, практичні експерименти, творче середовище є важливими для виникнення інспірації. На основі дослідженого та враховуючи власний багаторічний досвід роботи зі студентами варто деталізувати деякі аспекти впливу на формування інспірації. А саме:

- експерименти з різними матеріалами та техніками, які стимулюють нові ідеї;
- перегляд робіт сучасників і класиків, цей процес розширює уяву.
- зміна оточення дає нові емоційні та візуальні стимули.
- фіксація думок допомагає помітити нові комбінації ідей.
- розслаблення і концентрація сприяють внутрішньому пробудженню.
- зовнішній погляд (обговорення ідей) може дати несподівані напрямки розвитку;
- синтез різних видів мистецтв (дизайн, мода, музика, кіно).

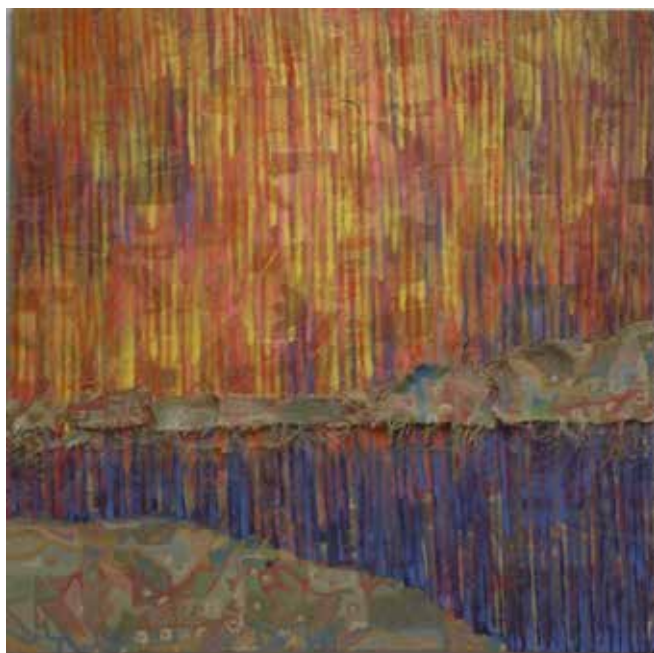

Рис. 1. К. Мазурик «Схід сонця»

Рис. 2. К. Мазурик «Луцький замок»

Рис. 3. Юр'єв О. «Після битви»

Рис. 4. Юр'єв О. «Берестечко»»

Отже, на основі дослідженого можна зробити такі умовиводи, а саме джерелом інспірацій для сучасного молодого митця є :

- народне мистецтво, етнічні мотиви – про це наголошують багато українських дослідників як джерело культурної традиції, однак, сьогодні варто знаходити баланс між власною традицією і світовими впливами.
- світове мистецтво, зокрема його класичні зразки (від античності до сучасності);
- сучасний візуальний простір (мас-медіа, цифрові технології, соціальні мережі);
- інспірації міждисциплінарного характеру (дизайн, мода, музика, кіно);
- творча активність та трансформація власної творчості.

Формування індивідуальної манери починається від етапу наслідування через стильові експерименти, часто це стилізація реалістичних образів через спрощення, умовність форми, декоративність, лаконічність, плакатність. Слідуючою фазою слугують стильові експерименти, значення матеріалів і технік (шкіра, текстиль, живопис, цифрові медіа тощо) у формуванні образності, їх поєднання чи заміни. В освітньому процесі велику роль відіграє

навчальне середовище (майстерня, критика та досвід викладача, дискусії), де приходить розуміння інспірації як процесу натхнення та творчого виразу, а не копіювання.

Усвідомленої авторської манери відбувається через пошук індивідуального сприйняття як результат вибірковості, тобто студент відбирає те, що йому близьке, і трансформує у власне світобачення і відображення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, інспірація – не спонтанний, а системний процес, який здійснюється шляхом різновекторного культурного впливу на творчу особистість. У освітньому процесі інспірація є стимулом до самовираження, засвоєння нових знань і технік, а також підтримки активної творчої діяльності. Шлях до індивідуальної манери – це здатність трансформувати різні інспірації у власну творчу мову, уникаючи прямого копіювання. Досліджено, що інспірацію можна досягти за допомогою комплексного підходу, зокрема, через експерименти з матеріалами та техніками, аналіз робіт сучасників і класиків, зміну оточення, фіксацію ідей, концентрацію та розслаблення, обговорення з іншими, а також синтез різних видів

мистецтв. Як впливає з результатів дослідження у мистецькій освіті ключовим є не лише ознайомлення з джерелами, а й створення умов для свідомого вибору, стимулювання пошуку та заохочення до експериментів, що формує у студента критичне ставлення до джерел і допомагає виробити індивідуальну художню манеру.

Досліджуючи надалі питання інспірації також варто піднімати проблему, яку створює

сучасна глобалізація та візуальне перенасичення – небезпека втрати локальної ідентичності та здатності знаходити творче вираження через вплив цифрових інструментів. Серед актуальних напрямків, які варто висвітлити як нові засоби інспірації – вплив цифрових технологій та як генеративного ШІ, що змінює навчання мистецтву й процес пошуку натхнення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Павельчук І. Постімпресіонізм в українському живописі XX – початку XXI ст.: історичні витoki, джерела інспірацій, специфіка розвитку : дис. ... д-ра мистецтвознав. : 17.00.05 – образотворче мистецтво. Львівська національна академія мистецтв. Львів, 2020.
2. Колесник О. С. Феномен інтерпретації в художній культурі : монографія. Київ : НАКККиМ, 2014. 265 с.
3. Котова О., Носенко А., Мунтян С. Сучасна творчість студентів художньо-графічного факультету університету Ушинського: роль пленерного досвіду та натхнення від природи у становленні художників-педагогів. *Теорія і практика візуальних мистецтв*. 2024. Вип. 3 (6). С. 147–155.
4. Науменко А., Колосніченко О. Український андеграунд: інспірація в мистецтві костюма. *Актуальні проблеми сучасного дизайну : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф.* Київ, 2024. Т. 1. С. 344–347.
5. Школьна О. Натюрморти малих голландців як першоджерела мотивів «німецькі квіти» у фарфорі. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2019. Т. 2, № 2. С. 237–249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ditpd_2019_2_2_9
6. Якименко Л. Декоративний розпис Параски Хоми: художньо-композиційний аспект. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2015. Вип. 27. С. 103–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnam_2015_27_13
7. Ясенев О. Формування художньо-естетичних компетентностей у студентів-художників у процесі навчання в ЗВО. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 4. С. 92–99.
8. Amabile T. M. The social psychology of creativity: A componential conceptualization. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1983. Vol. 45, No. 2. P. 357–376.
9. Csikszentmihalyi M. Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention. New York : HarperCollins, 1996. 456 p.
10. Arnheim R. Art and Visual Perception: *A Psychology of the Creative Eye*. Berkeley : University of California Press, 1974. 508 p.
11. Berlyne D. E. Aesthetics and Psychobiology. New York : Appleton-Century-Crofts, 1971. 336 p.
12. Thrash T. M., Elliot A. J. Inspiration as a Psychological Construct. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2003. Vol. 84. P. 871–889.

REFERENCES:

1. Pavelchuk, I. (2020). Postimpressionism in ukrainian's komu zhyvopysi XX – pochatku XXI st.: istorychni vytoky, dzherela inspiratsiy, spetsyfika rozvytku [Postimpressionism in Ukrainian painting of the XX – early XXI century: Historical origins, sources of inspiration, and specifics of development] (Doctoral dissertation, Lviv National Academy of Arts). Lviv [in Ukrainian].
2. Kolesnyk, O. S. (2014). Fenomen interpretatsiyi v khudozhnii kul'turi [The phenomenon of interpretation in artistic culture]. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
3. Kotova, O., Nosenko, A., & Muntyan, S. (2024). Suchasna tvorchist' studentiv khudozhn'o-hrafichnoho fakul'tetu universytetu Ushyns'koho: rol' plenernoho dosvidu ta natkhnennya vid pryrody u stanovlenni khudozhnykiv-pedahohiv Contemporary creativity of students of the Ushinsky University Art and Graphic Faculty: The role of plein air experience and inspiration from nature in the formation of artist-teachers. *Theory and Practice of Visual Arts*, 3(6), 147–155 [in Ukrainian].
4. Naumenko, A., & Kolosnichenko, O. (2024). Ukrayins'kyi andehraund: inspiratsiya v mystetstvi kostyuma [Ukrainian underground: Inspiration in costume art] *Current Problems of Modern Design: Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference* (Vol. 1, pp. 344–347). Kyiv [in Ukrainian].
5. Shkolna, O. (2019). Natyurmorty malykh hollandtsiv yak pershodzherela motyviv «nimets'ki kvity» u farfori [Still lifes of the «Little Dutch Masters» as sources of motifs of «German flowers» in porcelain]. *Demiurg: Ideas, Technologies, Perspectives of Design*, 2(2), 237–249. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ditpd_2019_2_2_9 [in Ukrainian].

6. Yakymenko, L. (2015). Dekorativnyy rozpyas Parasky Khomy: khudozhn'o-kompozytsiynny aspekt [Decorative painting of Paraskeva Khoma: Artistic and compositional aspect]. *Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*, 27, 103–115. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnam_2015_27_13 [in Ukrainian].
7. Yasenev, O. (2023). Formuvannya khudozhn'o-estetychnykh kompetentnostey u studentiv-khudozhnykiv u protsesi navchannya v ZVO [Formation of artistic and aesthetic competences in art students in the process of studying at HEIs]. *Bulletin of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts*, 4, 92–99 [in Ukrainian].
8. Amabile, T. M. (1983). The social psychology of creativity: A componential conceptualization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(2), 357–376 [in English].
9. Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the psychology of discovery and invention*. New York: HarperCollins [in English].
10. Arnheim, R. (1974). *Art and visual perception: A psychology of the creative eye*. Berkeley: University of California Press [in English].
11. Berlyne, D. E. (1971). *Aesthetics and psychobiology*. New York: Appleton-Century-Crofts [in English].
12. Thrash, T. M., & Elliot, A. J. (2003). Inspiration as a psychological construct. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 871–889 [in English].

Дата першого надходження рукопису до видання: 11.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 08.09.2025

Дата публікації: 07.11.2025